

DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY
ze dne 18. prosince 2006
o klíčových kompetencích pro celoživotní učení
(2006/962/ES)

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na čl. 149 odst. 4 a čl. 150 odst. 4 této smlouvy, s ohledem na návrh Komise, s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ¹, s ohledem na stanovisko Výboru regionů ², v souladu s postupem stanoveným v článku 251 Smlouvy ³, vzhledem k těmto důvodům:

(1) Evropská rada na zasedání v Lisabonu ve dnech 23. a 24. března 2000 dospěla k závěru, že klíčovým opatřením reakce Evropy na globalizaci a přechod ke znalostním ekonomikám by měl být evropský rámec, jenž by definoval nové základní dovednosti získávané celoživotním učením, a zdůraznila, že hlavním aktivem Evropy jsou lidské zdroje. Tyto závěry byly od té doby pravidelně nově formulovány, např. na zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 20. a 21. března 2003 a 22. a 23. března 2005 a v obnovené lisabonské strategii, která byla schválena v roce 2005.

(2) Evropská rada na zasedáních ve Stockholmu (23. a 24. března 2001) a v Barceloně (15. a 16. března 2002) schválila konkrétní budoucí cíle evropských systémů vzdělávání a odborné přípravy a pracovního programu (pracovní program „Vzdělávání a odborná příprava 2010“), jež mají být dosaženy do roku 2010. Tyto cíle zahrnují rozvoj dovedností potřebných ve znalostní společnosti, a to konkrétně podporu studia jazyků, rozvoj podnikavosti a obecnou potřebu posílit ve vzdělávání evropský rozměr.

(3) Sdělení Komise nazvané „Vytvoření evropského prostoru pro celoživotní učení“ a následné usnesení Rady ze dne 27. června 2002 o celoživotním učení ⁴ stanovily „nové základní dovednosti“ jako prioritu a zdůraznily, že celoživotní učení musí probíhat od předškolního věku po důchodový věk.

(4) V souvislosti se zlepšováním výsledků Společenství v oblasti zaměstnanosti zdůraznila Evropská rada na zasedáních v Bruselu v březnu 2003 a v prosinci 2003 potřebu rozvíjet celoživotní učení se zvláštním důrazem na aktivní a preventivní opatření zaměřená na nezaměstnané nebo neaktivní osoby. Základem pro tyto závěry byla zpráva pracovní skupiny pro zaměstnanost, jež zdůraznila, že je nutné, aby byli lidé schopni přizpůsobovat se změnám, aby byli začleňováni do trhu práce a aby v této souvislosti hrálo klíčovou úlohu celoživotní učení.

(5) V květnu 2003 Rada přijala evropské referenční úrovně („referenční kritéria“) a dala tak najevo, že je odhodlána dosáhnout u evropských průměrných výsledků znatelného zlepšení. Tyto referenční úrovně zahrnují porozumění psanému textu, předčasné ukončování školní docházky, ukončování vyššího středoškolského vzdělání a zapojení dospělých do celoživotního učení a jsou úzce spjaty s rozvojem klíčových kompetencí.

¹ Úř. věst. C 95, 18.8.2006, s. 109.

² Úř. věst. C 229, 22.9.2006, s. 21.

³ Stanovisko Evropského parlamentu ze dne 26. září 2006 (dosud nezveřejněné v Úředním věstníku) a rozhodnutí Rady ze dne 18. prosince 2006.

⁴ Úř. věst. C 163, 9.7.2002, s. 1.

(6) Podle zprávy Rady o větší úloze vzdělávání přijaté v listopadu 2004 přispívá vzdělávání k zachování a obnově společného kulturního zázemí ve společnosti a k osvojení základních společenských a občanských hodnot, jako je občanství, rovnost, tolerance či úcta, a je obzvláště důležité v době, kdy všechny členské státy stojí před otázkou, jak se vypořádat se zvyšující se sociální a kulturní rozmanitostí. Důležitou součástí úlohy, jež vzdělávání hraje při posilování sociální soudržnosti, je umožnit lidem zařadit se do pracovního života a rovněž zde setrvat.

(7) Ze zprávy o pokroku v dosahování lisabonských cílů ve vzdělávání a odborné přípravě, kterou Komise přijala v roce 2005, je patrné, že nedošlo k pokroku při snižování procentního podílu patnáctiletých žáků, kteří mají problémy s porozuměním psanému textu, ani při zvyšování podílu ukončeného vyššího středoškolského vzdělání. Určitý pokrok byl zaznamenán při snižování případů předčasného ukončení školní docházky, ale při zachování současného tempa nebudou evropské referenční úrovně, které pro rok 2010 stanovila Rada v květnu 2003, dosaženy. Účast dospělých na učení se nezvyšuje dostatečně rychle, aby se dosáhlo referenční úrovně pro rok 2010, a z údajů vyplývá, že lidé s nízkou kvalifikací se pravděpodobně budou účastnit další odborné přípravy méně.

(8) Rámec akcí pro celoživotní rozvoj kompetencí a kvalifikací, jenž přijali evropští sociální partneři v březnu 2002, zdůrazňuje, že chtějí-li si podniky zachovat konkurenceschopnost, musejí své struktury přizpůsobovat stále rychleji. Nárůst týmové práce, vyrovnaní hierarchií, decentralizace pravomocí a větší potřeba schopností vykonávat více úkolů najednou přispívají k rozvoji „učících se organizací“. Schopnost organizací definovat kompetence, mobilizovat je a uznat je a podpořit jejich rozvoj u všech zaměstnanců je v této souvislosti základem nových strategií konkurenceschopnosti.

(9) Maastrichtská studie o odborném vzdělávání a přípravě z roku 2004 naznačuje značné rozdíly mezi úrovní vzdělání, kterou požadují nová zaměstnání, a úrovní vzdělání pracovní síly v Evropě. Podle této studie více než jedna třetina evropské pracovní síly (80 milionů osob) má nízkou kvalifikaci, ačkoli podle odhadů bude do roku 2010 téměř 50% nových pracovních míst vyžadovat kvalifikaci na vysokoškolské úrovni, skoro 40% vyšší středoškolské vzdělání a pouze přibližně 15% pracovních míst bude vhodných pro osoby se základním vzděláním.

(10) Společná zpráva Rady a Komise o pracovním programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“, která byla přijata v roce 2004, podpořila myšlenku, že v rámci strategií členských států v oblasti celoživotního učení je třeba zajistit, aby byli všichni občané vybaveni kompetencemi, jež potřebují. Za účelem podpory a usnadnění reformy navrhuje zpráva vytvoření společných evropských referencí a zásad a rámec pro klíčové kompetence označuje za prioritní.

(11) Evropský pakt mládeže, který je připojen k závěrům Evropské rady ze zasedání v Bruselu (22.-23. března 2005), zdůraznil potřebu podpořit vytvoření společného souboru základních dovedností.

(12) Potřeba vybavit mladé lidi nezbytnými klíčovými kompetencemi a zlepšit úroveň jejich dosaženého vzdělání je nedílnou součástí integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost 2005–2008, které schválila Evropská rada v červnu 2005. Hlavní směry zaměstnanosti vyzývají zejména k tomu, aby se systémy vzdělávání a odborné přípravy přizpůsobily novým požadavkům kladeným na kompetence prostřednictvím lepší identifikace profesních potřeb a klíčových kompetencí v rámci reformních programů jednotlivých členských států. Hlavní směry zaměstnanosti dále požadují uplatňování zásady rovného

zacházení pro muže a ženy a rovnosti pohlaví ve všech akcích a dosažení průměrné míry zaměstnanosti v Evropské unii, 70% celkově a nejméně 60% u žen.

(13) Toto doporučení by mělo přispět k rozvoji kvalitního vzdělávání a odborné přípravy zaměřených do budoucnosti a přizpůsobených potřebám evropské společnosti tím, že podporuje a doplňuje akce členských států, jež mají zajistit, aby systémy počátečního vzdělávání a odborné přípravy jednak nabízely všem mladým lidem způsoby, jak rozvíjet klíčové kompetence na úrovni, která je připraví na dospělost a vytvoří základ pro další vzdělávání a pracovní život, jednak aby byli dospělí schopni své klíčové kompetence rozvíjet a aktualizovat prostřednictvím komplexního a všeobecného celoživotního učení. Politickým činitelům, poskytovatelům vzdělávání a odborné přípravy, sociálním partnerům a samotným studujícími by toto doporučení mělo také poskytovat společný evropský referenční rámec pro klíčové kompetence, který usnadní reformy na vnitrostátní úrovni a výměny informací mezi členskými státy a Komisí v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ s cílem dosáhnout dohodnutých evropských referenčních úrovní. Doporučení by mělo rovněž podporovat i další související politiky, jakými jsou politika zaměstnanosti a sociální politika a další politiky týkající se mládeže.

(14) Jelikož cílů tohoto doporučení, tj. podporovat a doplňovat akce členských států vytvořením společného referenčního bodu, který podněcuje a usnadňuje vnitrostátní reformy a další spolupráci mezi členskými státy, nemůže být uspokojivě dosaženo na úrovni členských států, a může jich být proto lépe dosaženo na úrovni Společenství, může Společenství přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku 5 Smlouvy. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku toto doporučení nepřekračuje rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů, protože jeho provádění je ponecháno na členských státech.

DOPORUČUJÍ:

členským státům rozvíjet klíčové kompetence u všech osob v rámci strategií celoživotního učení, včetně strategií pro dosažení všeobecné gramotnosti, a využívat dokument „Klíčové kompetence pro celoživotní učení – evropský referenční rámec“ (dále jen „referenční rámec“) uvedený v příloze jako referenční nástroj, s cílem zajistit:

- 1.** aby počáteční vzdělávání a odborná příprava nabízely všem mladým lidem způsoby, jak rozvíjet klíčové kompetence na úrovni, která je připraví na dospělost a která bude základem pro další vzdělávání a pracovní život;
- 2.** aby byla učiněna příslušná opatření pro mladé lidi, kteří z důvodu svého znevýhodnění ve vzdělání způsobeného osobními, sociálními, kulturními nebo ekonomickými okolnostmi vyžadují pro uplatnění svého vzdělávacího potenciálu zvláštní podporu;
- 3.** aby dospělí byli schopni rozvíjet a aktualizovat klíčové kompetence po celý život a aby byla zvláštní pozornost věnována cílovým skupinám, jež byly ve vnitrostátním, regionálním nebo místním kontextu stanoveny jako prioritní, jako např. jedinci, kteří potřebují aktualizovat své dovednosti;
- 4.** odpovídající infrastrukturu pro další vzdělávání a odbornou přípravu dospělých, včetně učitelů a školitelů, postupy ověřování a hodnocení, opatření zaměřená na zajištění rovného přístupu k celoživotnímu učení i na trh práce a podporu studujících zohledňující rozdílné potřeby a kompetence dospělých;

5. aby bylo vzdělávání dospělých a jejich odborná příprava jednotlivým občanům poskytovány logicky prostřednictvím úzkého propojení s politikou zaměstnanosti a sociální politikou, kulturní politikou, inovační politikou a jinými politikami týkajícími se mladých lidí a prostřednictvím spolupráce se sociálními partnery a ostatními zúčastněnými stranami;

BEROU TÍMTO NA VĚDOMÍ ZÁMĚR KOMISE:

1. podporovat snahy členských států týkající se rozvoje jejich systémů vzdělávání a odborné přípravy a provádění a šíření tohoto doporučení, rovněž za použití referenčního rámce jako referenčního dokumentu pro usnadnění společného učení ve skupinách (tzv. peer learning) a výměnu osvědčených postupů, sledování vývoje a zpráv o dosaženém pokroku prostřednictvím dvouletých zpráv o pokroku při pracovním programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“;

2. při provádění programů Společenství pro vzdělávání a odbornou přípravu používat referenční rámec jako referenční dokument a zajistit, aby tyto programy podporovaly osvojování klíčových kompetencí;

3. podporovat větší využívání referenčního rámce v souvisejících politikách Společenství, zejména při provádění politiky zaměstnanosti a mládeže a kulturní a sociální politiky, a rozvíjet další vztahy se sociálními partnery a jinými organizacemi pracujícími v těchto oblastech;

4. přezkoumat dopad referenčního rámce v souvislosti s pracovním programem „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ a do 18. prosince 2010 podat Evropskému parlamentu a Radě zprávu o získaných zkušenostech a důsledcích pro budoucnost.

V Bruselu, dne 18. prosince 2006.

Za Evropský parlament předseda J. BORRELL FONTELLES

Za Radu předseda nebo předsedkyně J.-E. ENESTAM

KLÍČOVÉ KOMPETENCE PRO CELOŽIVOTNÍ UČENÍ – EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC**Pozadí a cíle**

Jelikož globalizace staví Evropskou unii před stále nové výzvy, bude třeba, aby každý občan ovládal širokou škálu klíčových kompetencí, a mohl se tak pružně přizpůsobit rychle se měnícímu a úzce propojenému světu. Vzdělání a jeho dvojí úloha, sociální i hospodářská, musí hrát klíčovou roli při zajišťování toho, aby evropští občané získali klíčové kompetence, jež jim umožní se takovým změnám přizpůsobit. Zejména je třeba stavět na různých schopnostech jedinců a naplnit různé potřeby studujících zajištěním rovného přístupu ke vzdělání pro ty skupiny, které kvůli znevýhodněním způsobeným osobními, sociálními, kulturními nebo hospodářskými okolnostmi potřebují k naplnění svého vzdělávacího potenciálu zvláštní podporu, jako například lidé s omezenými základními dovednostmi, zejména s nízkou úrovní gramotnosti, lidé, kteří předčasně opustili školu, dlouhodobě nezaměstnaní, lidé navracející se do zaměstnání po dlouhodobější nepřítomnosti, starší lidé, migranti a lidé se zdravotním postižením.

V tomto kontextu jsou hlavní cíle referenčního rámce následující:

- 1) určit a definovat klíčové kompetence nezbytné pro osobní naplnění, aktivní občanství, sociální soudržnost a zaměstnatelnost ve společnosti založené na znalostech;
- 2) podporovat snahy členských států, jejichž cílem je zajistit, aby mladí lidé do ukončení počátečního vzdělávání a odborné přípravy rozvinuli klíčové kompetence na takové úrovni, aby byli připraveni na dospělost a měli základy pro další vzdělávání a pracovní život a aby dospělí mohli své klíčové kompetence po celý život rozvíjet a aktualizovat;
- 3) poskytnout politickým činitelům, poskytovatelům vzdělání, zaměstnavatelům a samotným studujícím evropský referenční nástroj, jenž by napomáhal úsilí vyvíjenému na vnitrostátní a evropské úrovni k dosažení společně dohodnutých cílů;
- 4) poskytnout rámec pro další akci na úrovni Společenství jak v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“, tak v rámci programů Společenství v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

Klíčové kompetence

Kompetence jsou zde definovány jako kombinace znalostí, dovedností a postojů odpovídajících určitému kontextu. Klíčovými kompetencemi jsou ty, jež všichni potřebují ke svému osobnímu naplnění a rozvoji, aktivnímu občanství, sociálnímu začlenění a pro pracovní život.

Referenční rámec zahrnuje osm klíčových kompetencí:

1. komunikace v mateřském jazyce,
2. komunikace v cizích jazycích,
3. matematická kompetence a základní kompetence v oblasti vědy a technologií,
4. kompetence k práci s digitálními technologiemi,
5. kompetence k učení,
6. kompetence sociální a občanské,
7. smysl pro iniciativu a podnikavost,
8. kulturní povědomí a vyjádření.

Klíčové kompetence jsou pokládány za stejně důležité, protože každá z nich může přispět k úspěšnému životu ve společnosti založené na znalostech. Řada kompetencí se překrývá a je vzájemně propojena: základní aspekty jedné oblasti budou podporovat kompetence jiné oblasti. Nezbytným základem vzdělání jsou elementární základní jazykové dovednosti, čtení, psaní, ovládání početních úkonů, informační a komunikační technologie a pro všechny vzdělávací aktivity je nezbytná kompetence umět se učit. Referenční rámec se zabývá řadou témat, která hrají svou úlohu ve všech osmi klíčovými kompetencích: kritické myšlení, tvořivost, iniciativa, řešení problémů, hodnocení rizik, rozhodování a ovládání pocitů.

1. Komunikace v mateřském jazyce ⁵

Definice:

Komunikace v mateřském jazyce je kompetence vyjadřovat a tlumočit představy, myšlenky, pocity, skutečnosti a názory v písemné i ústní formě (poslouchat, mluvit, číst a psát) a vhodným a tvůrčím způsobem lingvisticky reagovat ve všech situacích sociálního a kulturního života při vzdělávání a odborné přípravě, v práci, doma a ve volném čase.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Komunikační kompetence vyplývá z osvojení mateřského jazyka, jež je neodmyslitelně spojeno s rozvojem poznávací schopnosti jedince interpretovat okolní svět a vycházet s ostatními. Pro komunikaci v mateřském jazyce je nezbytné, aby jedinec znal základní slovní zásobu, funkční gramatiku a jazykové funkce. Zahrnuje to též znalost hlavních typů verbálních interakcí, různých druhů literárních a neliterárních textů, hlavních rysů různých stylů a jazykových registrů a proměnlivosti jazyka a komunikace v různých situacích. Pokud jde o dovednosti, měli by jedinci umět komunikovat v ústní a psané formě v různých situacích a sledovat a přizpůsobovat své vlastní vyjadřování požadavkům situace. Součástí této kompetence je rovněž kompetence rozlišovat a používat různé typy textů, vyhledávat, shromažďovat a zpracovávat informace, používat pomůcky, formulovat a přesvědčivým způsobem odpovídajícím dané situaci vyjadřovat ústně a písemně své vlastní argumenty. Kladný postoj ke komunikaci v mateřském jazyce vyžaduje schopnost vést kritický a konstruktivní dialog, smysl pro estetické kvality a ochotu o ně usilovat, a zájem komunikovat s ostatními. To zahrnuje uvědomění si vlivu jazyka na ostatní a nutnosti rozumět jazyku a používat jej pozitivním a společensky uvážlivým způsobem.

2. Komunikace v cizích jazycích ⁶

Definice:

Komunikace v cizích jazycích obecně vyžaduje stejné základní dovednosti jako komunikace

⁵ V rámci evropské multikulturní a mnohojazyčné společnosti je známo, že mateřský jazyk nemusí být ve všech případech úředním jazykem členského státu a že schopnost komunikace v úředním jazyce je předpokladem pro plné zapojení jedince do společnosti. V některých členských státech může být mateřský jazyk jedním z několika úředních jazyků. Opatření k řešení takových případů a odpovídající použití definic spadají do působnosti jednotlivých členských států podle jejich specifických potřeb a okolností.

⁶ Je důležité připustit, že mnoho Evropanů žije ve dvoujazyčných nebo vícejazyčných rodinách a komunitách, a že úřední jazyk země, v níž žijí, nemusí být jejich mateřským jazykem. U těchto skupin se tato kompetence může vztahovat spíše na úřední jazyk než cizí jazyk. Jejich potřeba, motivace a společenské nebo hospodářské důvody pro rozvíjení této kompetence na podporu jejich integrace se budou lišit například od těch, kteří se učí cizí jazyk kvůli cestování nebo práci. Opatření k řešení takových případů, a odpovídající použití definice, spadají do působnosti jednotlivých členských států podle jejich specifických potřeb a okolností.

v mateřském jazyce: je založena na schopnosti porozumět, vyjádřit a tlumočit představy, myšlenky, pocity, skutečnosti a názory v ústní i psané formě (poslouchat, mluvit, číst a psát) v příslušných společenských a kulturních situacích při vzdělávání a odborné přípravě, v práci, doma a ve volném čase podle přání či potřeb daného jedince. Komunikace v cizích jazycích rovněž vyžaduje takové dovednosti, jako je pochopení jiných kultur a jejich zprostředkování. Úroveň osvojení se bude lišit podle těchto čtyř dimenzí (poslouchat, mluvit, číst a psát) a jednotlivých jazyků a podle sociálního a kulturního zázemí, prostředí, potřeb a zájmů daného jedince.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Pro komunikaci v cizím jazyce je nezbytná znalost slovní zásoby a funkční gramatiky a povědomí o hlavních typech verbální interakce a jazykových registrů. Důležitá je znalost společenských zvyklostí, kulturních aspektů a jazykové rozmanitosti. Základními dovednostmi pro komunikaci v cizím jazyce jsou schopnost porozumět mluveným sdělením, zahajovat, vést a ukončovat rozhovory a číst texty, porozumět textům a tvořit texty odpovídající individuálním potřebám. Osoby musejí být rovněž schopny náležitě využívat příručky a učit se jazyky též neformálně v rámci celoživotního učení. Kladný postoj zahrnuje smysl pro kulturní rozmanitost a zájem o jazyky a mezikulturní komunikaci a zvědavost.

3. Matematická kompetence a základní kompetence v oblasti vědy a technologií

Definice:

A. Matematická kompetence je kompetencí rozvíjet a používat matematické myšlení k řešení problémů v různých každodenních situacích. Vychází ze spolehlivého zvládnutí základních početních úkonů je důraz kladen na proces a činnost, jakož i na znalosti. Matematická kompetence zahrnuje na různých úrovních schopnost a ochotu používat matematické způsoby myšlení (logické a prostorové myšlení) a prezentace (vzorce, modely, obrazce, grafy a diagramy).

B. Kompetencí v oblasti vědy se rozumí schopnost a ochota používat soubor znalostí a metod používaných k objasnění přírodních zákonů ke kladení otázek a k formulaci závěrů založených na důkazech. Kompetence v oblasti technologií je pojímána jako uplatňování těchto znalostí a metod v reakci na přání a potřeby lidí. Kompetenci v oblasti vědy a technologií vyžadují pochopení změn způsobených lidskou činností a občanskou odpovědnost každého jedince.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí

A. Znalostmi nezbytnými pro matematiku jsou velmi dobrá znalost čísel, měř a struktur, základních operací a základních matematických prezentací a pochopení matematických termínů a definic a povědomí o otázkách, na něž může dát matematika odpověď. K dovednostem jedince patří používání základních matematických principů a postupů v každodenních situacích doma a v práci a schopnost sledovat a hodnotit sled argumentů. Měl by být schopen matematicky uvažovat, rozumět matematickým důkazům, komunikovat v jazyce matematiky a používat příslušné pomůcky. Kladný postoj je v matematice založen na respektování pravdy a na ochotě hledat odůvodnění a hodnotit jejich platnost.

B. Nejdůležitějšími znalostmi pro vědu a technologie jsou hlavní principy přírody, základní vědecké pojmy, zásady a metody, technologie a technologické výrobky a procesy, a rovněž porozumění dopadu vědy a technologií na přírodu. Následně by tyto kompetence měly

umožnit jedincům lépe chápat pokrok, omezení a rizika vědeckých teorií a technologií ve společnosti obecně (v souvislosti s rozhodováním, hodnotami, morálními otázkami, kulturou atd.). Mezi dovednosti patří schopnost používat a ovládat technologické nástroje a stroje a vědecké údaje k dosažení určitého cíle nebo rozhodnutí či závěru na základě důkazu. Jedinci by měli rovněž být schopni rozpoznat základní rysy vědeckého bádání a formulovat závěry a důvody, jež je k těmto závěrům vedly. V případě postoje je nezbytný smysl pro kritický úsudek a zvědavost, zájem o etické otázky a respektování bezpečnosti i udržitelnosti, zejména v případě vědeckého a technologického pokroku ve vztahu ke své vlastní osobě, rodině, komunitě a celosvětovým problémům.

4. Kompetence k práci s digitálními technologiemi

Definice:

Kompetencí k práci s digitálními technologiemi se rozumí jisté a kritické používání technologií informační společnosti (dále jen „TIS“) při práci, ve volném čase a v komunikaci. Předpokladem je základní znalost informačních a komunikačních technologií, tj. používání počítačů k získávání, hodnocení, ukládání, vytváření a výměně informací a ke komunikaci a spolupráci v rámci sítí prostřednictvím internetu.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Kompetence k práci s digitálními technologiemi vyžaduje důkladné pochopení povahy, úlohy TIS a jejich možností v každodenních situacích a důkladné znalosti z těchto oblastí v osobním a společenském životě i v práci. Jedná se o základní počítačové aplikace, např. textové editory, tabulkové procesory, databáze, systémy ukládání a správy informací, pochopení možností a potenciálních rizik, jež internet a komunikace prostřednictvím elektronických médií (e-mailu, síťových nástrojů) přinášejí pro práci, volný čas, sdílení informací a spolupráci, učení a výzkum v rámci sítí. Jedinci by rovněž měli chápat, jak mohou TIS podporovat tvořivost a inovace, a měli by si uvědomovat problémy spojené s platností a důvěryhodností dostupných informací a měli by znát právní a etické zásady, jež je třeba dodržovat při interaktivním využívání TIS. Požadované dovednosti zahrnují: schopnost vyhledávat, shromažďovat a zpracovávat informace a používat je kritickým a systematickým způsobem, hodnotit jejich důležitost a rozlišovat mezi reálnými a virtuálními informacemi a zároveň chápat vztahy. Jedinci by měli umět používat nástroje k vytváření, prezentaci a pochopení komplexních informací a měli by být schopni internetové služby získávat, vyhledávat a používat; rovněž by měli umět používat TIS k podpoře kritického myšlení, tvořivosti a inovací. Pro využívání TIS je nezbytný kritický a reflexivní postoj k dostupným informacím a odpovědné používání interaktivních médií; kompetence je rovněž rozvíjena zájmem o zapojení se do kolektivů a sítí pro kulturní, sociální nebo profesní účely.

5. Kompetence k učení

Definice:

Kompetencí k učení se rozumí schopnost provádět tuto činnost a v procesu učení vytrvat a schopnost zorganizovat si učení a efektivně hospodařit se svým časem a s informacemi, a to jak samostatně, tak v rámci skupin. Tato kompetence zahrnuje povědomí o vlastních postupech učení a vlastních potřebách, schopnost rozpoznávat dostupné možnosti a překonávat překážky za účelem úspěšnosti procesu učení. To znamená získávat, zpracovávat a osvojovat si nové znalosti a dovednosti, vyhledávat rady a využívat je. V

rámci procesu učení, jak se učit, je nutné, aby studující vycházeli ze zkušeností z dřívějšího učení a ze životních zkušeností a znalostí a dovedností používali v různých souvislostech doma, v práci, při vzdělávání a odborné přípravě. Rozhodujícími aspekty kompetence je motivace a sebedůvěra jedince.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Je-li učení zaměřeno na určitou práci nebo kariérní cíl, měl by jedinec znát požadované kompetence, znalosti, dovednosti a kvalifikace. Ve všech případech však kompetence k učení vyžaduje, aby daná osoba znala a chápala své oblíbené strategie učení, silné a slabé stránky svých dovedností a kvalifikace a aby byla schopna vyhledávat možnosti vzdělávání a odborné přípravy a dostupnou pomoc a podporu. Kompetence k učení znamená umět si osvojit elementární základní dovednosti, jako je čtení, psaní, počítání a informační a komunikační technologie, jež jsou nezbytné pro další učení. Na základě těchto dovedností by jedinec měl být schopen získávat nové znalosti a dovednosti, osvojovat si je, zpracovávat je a vstřebávat je. K tomu je nezbytná efektivní organizace vlastního učení, profesního postupu a práce, a zejména schopnost v učení vytrvat, soustředit se v prodloužených časových úsecích a kriticky uvažovat o účelech a cílech učení. Jedinci by si měli sami dokázat vyhradit čas na učení a být disciplinovaní, ale též by při procesu učení měli umět spolupracovat s ostatními, využívat heterogenní skupiny a dělit se s ostatními o to, co se naučili. Jedinci by měli být schopni zorganizovat si své vlastní učení, zhodnotit si svou vlastní práci a případně vyhledávat rady, informace a podporu. Kladný postoj vyžaduje motivaci a důvěru v pokračování a úspěch celoživotního učení. Kladný postoj k řešení problémů podporuje jak schopnost jedince učit se, tak překonávat překážky a vyrovnávat se se změnami. Hlavními prvky kladného postoje je přání uplatnit zkušenosti již získané při učení a v životě a hledat příležitosti k učení a uplatňování poznatků v různých životních situacích.

6. Kompetence sociální a občanské

Definice:

Tyto kompetence zahrnují osobní, mezilidské, mezikulturní, sociální a občanské kompetence a pokrývají všechny formy chování, které jedince připravují na jeho efektivní a konstruktivní účast na společenském a pracovním životě, a to ve stále rozmanitějších společnostech, a na řešení případných konfliktů. Občanské kompetence jedince připravují na plné zapojení do občanského života na základě znalostí sociálních a politických koncepcí a struktur a k aktivní a demokratické účasti.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

A. Sociální kompetence jsou úzce spjaty s osobním a společenským blahem, k jehož dosažení je nezbytné pochopit, jak mohou jedinci dosáhnout optimálního fyzického a psychického zdravotního stavu, který též může být zdrojem jejich vlastního bohatství či bohatství jejich rodiny a nejbližšího společenského prostředí, a vědět, jak k tomu lze přispět prostřednictvím zdravého životního stylu. Pro úspěšné zapojení do mezilidských vztahů a do společnosti je třeba rozumět pravidlům chování a zvykům, které jsou obecně uznávány v různých společnostech a prostředích (např. v práci). Stejně důležité je znát základní pojmy v souvislosti s jedincem, skupinami, pracovními organizacemi, rovným postavením mužů a žen a nediskriminací, společností a kulturou. Zásadní je pochopení multikulturních a společensko-hospodářských rozměrů evropských společností a jak se národní kulturní identita vzájemně ovlivňuje s evropskou identitou. Základem této kompetence jsou dovednosti konstruktivně komunikovat v různých prostředích, projevat toleranci,

vyjadřovat a chápat různá stanoviska, jednat tak, aby došlo k navození důvěry, a projevovat empatii. Jedinci by měli být schopni vyrovnat se se stresem a frustrací a konstruktivně se vyjadřovat a rovněž by měli rozlišovat mezi osobní a pracovní sférou. Kompetence je založena na postoji spočívajícím ve spolupráci, sebevědomí a čestnosti. Jedinci by se měli zajímat o socio-ekonomický rozvoj a komunikaci s jinými kulturami, měli by doceňovat rozmanitost a respektovat ostatní a měli by být připraveni překonávat předsudky a dělat kompromisy.

B. Základem občanských kompetencí je znalost pojmů demokracie, spravedlnost, rovnost, občanství a občanská práva, včetně způsobu jejich vyjádření v Listině základních práv Evropské unie a mezinárodních deklaracích a jejich uplatňování ze strany různých institucí na místní, regionální, vnitrostátní, evropské a mezinárodní úrovni. K těmto kompetencím patří znalost současných událostí a také hlavních událostí a tendencí v národní, evropské a světové historii. Dále by mělo být rozvinuto povědomí o cílech, hodnotách a strategiích sociálních a politických hnutí. Rovněž je důležitá znalost evropské integrace a struktur, hlavních cílů a hodnot Evropské unie a posílení povědomí o rozmanitosti a kulturní identitě v Evropě. Dovednosti pro občanské kompetence souvisejí se schopností efektivně se spolu s ostatními zapojit do veřejného života, projevovat solidaritu a zájem o řešení problémů dotýkajících se místního nebo širě pojatého společenství. Vyžadují kritické a tvůrčí myšlení a konstruktivní účast na místních aktivitách či aktivitách v blízkém okolí, jakož i rozhodování na všech úrovních od místní po vnitrostátní a evropskou, a to zejména účastí ve volbách. Kladný postoj spočívá v plném dodržování lidských práv, včetně zásady rovnosti, jako základu demokracie, v uznání a pochopení rozdílů mezi hodnotovými systémy různých náboženských nebo etnických skupin. Znamená to jak projev sounáležitosti s určitým místem, zemí, EU a obecně Evropou či světem (nebo jeho částí), tak i ochotu podílet se na demokratickém rozhodování na všech úrovních. Kladným postojem je rovněž smysl pro odpovědnost, pochopení a dodržování společných hodnot, které jsou pro zajištění soudržnosti společnosti nezbytné, jako je například dodržování demokratických zásad. Konstruktivní účastí se rovněž rozumějí občanské aktivity, podpora sociální rozmanitosti a soudržnosti a udržitelného rozvoje a připravenost respektovat hodnoty a soukromí druhých.

7. Smysl pro iniciativu a podnikavost

Definice:

Smyslem pro iniciativu a podnikavostí se rozumí schopnost jedince převádět myšlenky do praxe, která předpokládá tvořivost, schopnost zavádět novinky a nést rizika i plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů. Tato schopnost je přínosná pro jednotlivce nejen v jejich každodenním životě doma a ve společnosti, ale i na pracovišti, pomáhá pochopit souvislosti jejich práce a umožňuje jim chopit se příležitostí a je základem specifitějších dovedností a znalostí, které potřebují osoby zabývající se sociálními nebo obchodními činnostmi nebo podílející se na těchto činnostech a které by měly zahrnovat povědomí o etických hodnotách a podporovat řádnou správu.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Mezi nezbytné znalosti patří schopnost rozpoznat příležitosti k osobním, profesním nebo obchodním činnostem, včetně znalosti obecnějších aspektů, jež vytvářejí kontext, ve kterém lidé žijí a pracují, např. obecného porozumění ekonomickým mechanismům a možnostem a problémům, jimž čelí zaměstnavatel nebo organizace. Jedinci by si rovněž měli být vědomi etického postavení podniků a toho, jak tyto podniky mohou být dobrým příkladem, např. poctivým obchodováním nebo tím, že budou fungovat jako sociální podnik.

Dovednosti souvisejí s aktivním řízením projektů (které vyžaduje takové dovednosti, jakými jsou např. plánování, organizace, řízení, vedení a pověřování, analýza, komunikace, projednávání a hodnocení a podávání zpráv), účinnou reprezentací a vyjednáváním a schopností pracovat jak samostatně, tak i spolupracovat v týmech. Důležitá je schopnost posoudit a rozeznat něčí silné a slabé stránky a zhodnotit rizika a případně, je-li to vhodné, tato rizika nést. Pro podnikavý postoj je charakteristická iniciativa, aktivita, nezávislost a inovace v osobním a společenském životě i v práci. Rovněž je nutná motivace a odhodlání plnit cíle, a to jak osobní, tak i cíle sdílené s ostatními, včetně cílů pracovních.

8. Kulturní povědomí a vyjádření

Definice:

Uznání důležitosti tvůrčího vyjadřování myšlenek, zážitků a emocí různými formami, včetně hudby, divadelního umění, literatury a vizuálního umění.

Nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s touto kompetencí:

Kulturní znalostí se rozumí povědomí o místním, národním a evropském kulturním dědictví a o jeho místě ve světě. Zahrnuje základní znalost významných kulturních děl, včetně současné populární kultury. Je důležité pochopit kulturní a jazykovou rozmanitost v Evropě (a v jiných regionech světa), potřebu jejího zachování a porozumění důležitosti estetických faktorů v každodenním životě. Dovednosti se týkají jak porozumění, tak i vyjadřování: vlastního vyjadřování různými výrazovými formami díky vrozeným schopnostem jedince a jeho smyslu pro umělecká díla a představení. Rovněž je nutná dovednost dávat vlastní tvůrčí a expresivní názory do souvislostí s názory jiných a objevit v kulturní činnosti společenské a hospodářské možnosti a realizovat je. Kulturní vyjádření je rovněž důležité pro rozvoj tvůrčích dovedností, které mohou být uplatněny v mnoha profesních činnostech. Základem úcty a otevřeného postoje k rozmanitosti kulturního vyjádření může být řádné pochopení kultury každého jedince a smysl pro identitu. Kladný postoj zahrnuje také tvořivost, ochotu rozvíjet schopnost estetického projevu osobním uměleckým vyjádřením a účastí v kulturním životě.

Zdroj ⁷: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:394:SOM:EN:HTML>

⁷ Oficiální překlad do českého jazyka používá termín „klíčové schopnosti“ jako překlad anglického originálu „key competences“. V tomto textu byl termín upraven na „klíčové kompetence“ vzhledem k tomu, že tento způsob překladu vystihuje podle našeho názoru lépe originální termín a odpovídá také terminologii rámcových vzdělávacích programů, která z originálního termínu „key competences“ vychází.